

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. de justitiewoordvoerders

Den Haag, 1 maart 2022
dossiernummer: 201484
uw kenmerk: 35974
telefoonnummer: +31 (0)6 21 55 66 58
e-mail: e.trinthamer@advocatenorde.nl

**Betreft: schriftelijk overleg initiatiefnota van het lid Van Nispen over Huizen van het Recht
d.d. 10 maart 2022**

Geachte justitiewoordvoerder,

Op 10 maart heeft u de mogelijkheid om inbreng te leveren ten behoeve van het schriftelijk overleg over de door de SP ingediende initiatiefnota over de Huizen van het Recht. De NOvA staat positief tegenover de denkrichting van de SP, die beoogt diverse disciplines bij elkaar te brengen om mensen met een (rechts)hulpvraag zo goed mogelijk te helpen. De behoefte aan goede voorzieningen in de buurt, waar mensen terecht kunnen met hun (rechts)hulpvragen, zal er altijd zijn.

Eigen ervaringen, opgedaan via het NOvA-initiatief Samenwerken in de eerste lijn¹, laten zien dat nauwere samenwerking ertoe leidt dat mensen snel en effectief verder geholpen kunnen worden. In dit project is namelijk vast komen te staan dat de deelnemers elkaar nu veelal meer weten te vinden dan voor de pilot. Men neemt eerder contact op met elkaar, omdat men elkaar kent en omdat er is geëxperimenteerd met nieuwe middelen en samenwerkingsvormen zoals een online registratiesysteem, een telefonische piketdienst, het voeren van digitale signaleringsoverleggen en de ontwikkeling van best practices. Daardoor ontstaan er korte lijnen, meer kennis over elkaars werkwijze, waardoor warme doorverwijzing ook eerder mogelijk is. Er ontstaat voorts zicht op witte vlekken in het netwerk van eerstelijnsvoorzieningen en problemen in het kader van zelfredzaamheid kunnen goed worden gesignaleerd.

De NOvA ziet belangrijke overeenkomsten tussen de denkrichting van de SP en genoemd initiatief. Indien er wijst er ook op zijn initiatiefnota, waar de NOvA hem erkentelijk voor is. Het is goed om te blijven benadrukken dat van elkaar geleerd kan en moet worden bij de (verdere) uitrol van beide initiatieven.

Bezoekadres

Prinses Beatrixlaan 5
2595 AK Den Haag
Tel. 070 - 335 35 35

Postadres

Postbus 30851
2500 GW Den Haag

¹ Voor alle informatie over het project, de verschillende pilots en de uitkomsten: <https://www.advocatenorde.nl/nieuws/uitkomsten-pilot-samenwerken-in-de-eerstelijnsneller-de-juis-voor-rechtzoekenden> en [Samenwerking in de eerste lijn van de rechtsbijstandsverlening - Regioplan](#)

De NOvA heeft reeds schriftelijk inbreng geleverd op de conceptnota van indiener en heeft deze inbreng ook in een constructief gesprek besproken. Het is goed om te lezen dat dit ertoe heeft geleid dat in de bij uw Kamer ingediende definitieve versie een aantal punten zijn aangescherpt, verduidelijkt of gewijzigd. Indiener heeft verder duidelijk aangegeven dat hij met onderhavige initiatiefnota voornamelijk een discussie wil starten en geen blauwdruk wil bieden. Voor de te voeren discussie wil de NOvA hierbij nog een aantal punten meegeven.

De eerste lijn

Op dit moment zijn er veel verschillende eerstelijnsvoorzieningen beschikbaar in zowel het juridische als het sociaal domein. Denk bijvoorbeeld aan het Juridisch Loket, sociaal raadslieden, ggz, wijkteams, rechtswinkels en sociale advocatuur, soms noodgedwongen omdat er in die regio geen geschikte eerstelijnsvoorziening is. De dekking van deze verschillende voorzieningen is door het land heen zeer verschillend: de randstad is beter voorzien dan het platteland. Dit maakt ook dat de behoefte per regio verschilt.

Binnen de eerste lijn zijn er ook weer grote verschillen. Je hebt de generalisten, zoals het Juridisch Loket en sociaal raadslieden, maar ook de specialisten, zoals MEE, Vluchtelingenwerk en zelfs de voedselbanken. Wil je één loket (i.c. een Huis van het Recht) voor al deze instanties maken, dan moet je idealiter per regio in kaart brengen wat er bestaat, maar uiteindelijk ook waar behoefte aan is.

De vraag is hoe ver indiener wil gaan bij het fysiek samenbrengen van deze medewerkers: welke rechtsgebieden gaat een Huis bedienen en in hoeverre is het haalbaar alle disciplines onder te brengen bij één loket? Ook zal je niet kunnen voorkomen dat mensen zich alsnog wenden tot andere (eerstelijns)voorzieningen die er naast een Huis van het Recht bestaan, waar bijvoorbeeld de sociale advocatuur ook onderdeel vanuit maakt. Goede samenwerking binnen, maar ook buiten het Huis blijft daarom belangrijk.

Voor de aanpak van multiproblematiek kan een Huis van het Recht tot slot erg goed zijn, maar multiproblematiek is nog steeds de uitzondering. Een zaak tegen de gemeente, tegen het UWV, tegen de buurman: voor deze rechtzoekenden zullen meerdere disciplines onder één dak niet direct een meerwaarde hebben. Voor hen zal het wellicht de bureaucratie alleen maar verhogen.

De intake

Een advocaat kan net als nu zeker een rol vervullen in de eerste lijn, vooral als het gaat om een goede diagnose, maar ook bij de ontwikkeling van best practices, online informatievoorziening en als hulplijn voor advies en/of een second opinion voor juristen in de eerste lijn. Advocaten zijn echter ook specialisten. Bij een Huis van het Recht kan iedereen binnenlopen, waardoor een generalist meer op z'n plek is. Het verdient de voorkeur om advocaten zoveel mogelijk in te zetten op het terrein waarin zij zijn gespecialiseerd, of dat nu is via rechtsbijstand in de tweede lijn of als adviseur van de medewerker danwel intaker in de eerste lijn.

Een medewerker van het Juridisch Loket is wel een generalist. Daarnaast zijn er veel andere eerstelijnsvoorzieningen. Om een beeld te geven: het Juridisch Loket is verantwoordelijk voor maar ongeveer 10% van het aantal doorverwijzingen in toevoegingen.² Ook bij bijvoorbeeld sociaal raadslieden, rechtswinkels en wijkteams lopen rechtzoekenden binnen. Baken dus niet te

² Gemeenten zijn bijvoorbeeld op grond van de WMO verplicht om hulpverlening te regelen in het sociale domein. Al is dit niet in elke gemeente op orde.

strikt af wie een intake kan doen. Kijk liever naar de gewenste inhoud van een intake en de expertise en kwaliteit die daarvoor nodig is. Is het bijvoorbeeld een uitgebreide diagnose of slechts een quickscan om te constateren naar wie de zaak het beste kan worden doorgezet?

Een piketdienst voor sociaal advocaten

Het is goed om te lezen dat de SP stilstaat bij de behoefte aan rechtsbijstand als onlosmakelijk onderdeel van de toegang tot het recht. Het idee van een 'soort piketdienst' wordt genoemd, waardoor de aanwezigheid van een sociaal advocaat gegarandeerd is. Uit de conceptnotitie wordt echter niet duidelijk wat dit betekent voor de praktijk. Voor de mogelijke verdere uitwerking is medewerking van de Raad voor Rechtsbijstand en NOvA van belang, waar indiener onder paragraaf 5 ook op wijst.

De rechtspraak als bewoner van het Huis van het Recht

De NOvA deelt de mening van de SP dat problemen niet altijd aan de voorkant opgelost kunnen worden. Na de herziening van de gerechtelijke kaart is de rechter in de buurt vrijwel verdwenen. Indiener geeft aan kantonrechters enthousiast te willen maken voor deelname aan Huizen van het Recht. Goed om daarbij te beseffen dat kantonrechters niet voor elk geschil ingezet kunnen worden, denk bijvoorbeeld aan het familierecht. En als je kijkt naar de experimenten met buurtrechters, dan laten deze tot nu toe zien dat de animo om artikel 96 Rv in te roepen laag is.³ Indiener wijst terecht op laatstgenoemde probleem. Wellicht kan daarom ook nagedacht worden over het per arrondissement ter beschikking stellen van rechters voor de Huizen van het Recht. Een soort mobiele rechters.

De NOvA blijft verder benadrukken dat goede rechtsbescherming in de vorm van rechtsbijstand geregeld dient te zijn als een rechter zich over een zaak buigt. Dat kan via een (sociaal) advocaat aangesloten bij de genoemde piketdienst, maar de vrije advocaatkeuze blijft voorop staan.

Het op begrijpelijke en effectieve wijze oplossen van een probleem

De SP geeft aan dat in de Huizen van het Recht door een multidisciplinaire samenwerking gewerkt wordt aan het oplossen van sociaal juridische problemen op begrijpelijke en effectieve wijze.

De NOvA deelt deze visie. Tegelijkertijd zien we een tweetal hobbels:

- Een cultuuromslag bij overheidsinstanties, zoals Belastingdienst, gemeenten en UWV is nodig. Bovendien moeten ambtenaren de vrijheid krijgen om maatwerk te leveren. Bij sommige bestuursorganen zoals bijvoorbeeld het UWV wordt dit beter, maar veel gemeenten en de Belastingdienst lopen nog steeds achter de feiten aan.
- We moeten ervoor waken dat de hang naar dejuridiseren niet ten koste gaat van het recht op rechtsbijstand en toegang tot de rechter. Een juridische kijk blijft belangrijk, al is het alleen maar om het volledige plaatje in beeld te hebben en een goede afweging te kunnen maken. Ook is het belangrijk voor de ontwikkeling van het recht, denk alleen al aan de toeslagenaffaire.

Financiële aspecten

Bij een dergelijk grootschalig project heb je kundige mensen uit de praktijk nodig die weten hoe de hazen lopen. De werkdruk is hoog in zowel het juridisch als sociaal domein en hen inzetten zal extra druk op de capaciteit inhouden. Dat geldt overigens ook voor de inrichting van alle Huizen

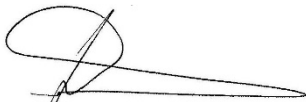
³ <https://www.mr-online.nl/minister-dekker-wil-proef-met-verplichte-buurtrechter/>

van het Recht. De NOvA heeft daarom altijd gezegd dat er moet worden geïnvesteerd in de eerste lijn, als onlosmakelijk onderdeel van een laagdrempelige toegang tot het recht. Alleen al het Juridisch Loket zal 50 miljoen euro structureel nodig hebben.

Tot slot

De NOvA waardeert het initiatief van de SP, de inzet om dit tot een succes te maken en vooral de intentie om in samenspraak met het veld tot een gedragen visie te komen op een goede toegang tot het recht. Met deze brief hoopt de NOvA hier een bijdrage aan te leveren.

Met vriendelijke groet,
namens de algemene raad,

Bernard de Leest
portefeuillehouders gefinancierde rechtsbijstand

Theda Boersema